FITXA IDENTIFICATIVA

DADES DE L'ASSIGNATURA

Codi: 35242
Nom: Dret electoral
Cicle: Grau
Crèdits ECTS: 4,5
Curs acadèmic: 2025-26

TITULACIONS

Titulació	Centre	Curs	Periode
1303 - Grau en Dret	Facultat de Dret	4	Segon quadrimestre

MATÈRIES

Titulació	Matèria	Caràcter
1303 - Grau en Dret	Dret Electoral	OPTATIVA

COORDINACIÓ

ROLLNERT LIERN GORAN

RESUM

En l'Estat constitucional democràtic les eleccions autentiques, açò és lliures i competides, són un element clau. Tot l'edifici de tal model d'Estat descansa sobre el principi d'autogovern del poble i sobre la seua conseqüència, el principi de sobirania popular. És precisament el Dret Electoral la branca del Dret Públic que s'ocupa de la regulació del mode i formes en què eixa sobirania popular és exercida pel major dels cossos representatius, és a dir, pel cos electoral. Sent este, a efectes pràctics, el sobirà constitucional es desprén amb claredat que la regulació del mateix, i dels mitjans establits per la Constitució i la llei per mitjà dels quals es forma i expressa la voluntat popular constituïxen la qüestió crucial del Dret Públic mateixa, perquè és el conjunt de tals regles la que predetermina la legitimació dels diferents òrgans constitucionals i de tots i cada un dels poders públics.

Com el resultat de l'elecció resulta de la combinació de la formació de la voluntat de l'electorat en el curs del procés electoral, i de la interpretació legal que d'eixa voluntat resulte a l'aplicar les regles que definixen el sistema electoral, es deduïx clarament que aquell ve predeterminat per este. I que és la naturalesa del dit sistema la que, al seu torn, prejutja la naturalesa mateixa de l'Estat resultant. I amb ella de l'estructura de l'Estat en qüestió.

D'esta manera l'estudi del Dret regulador de les eleccions es convertix en condició necessària per a la intel·ligibilitat de la resta del Dret Públic, i, per mitjà d'este, del conjunt de l'ordenament jurídic de l'Estat, ja

que l'objecte de la present branca del Dret Públic no és un altre que l'estudi dels mitjans i procediment de producció de la legitimitat l'Estat mateix

els mitjans i procediment de producció de la legitimitat l'Estat mateixp>

CONEIXEMENTS PREVIS

RELACIÓ AMB ALTRES ASSIGNATURES DE LA MATEIXA TITULACIÓ

No s'ha especificat restriccions de matrícula amb altres assignatures del pla d'estudis.

ALTRES TIPUS DE REQUISITS

El programa que es proposa part de la presumpció que els alumnes que la cursen hauran ja superat les dos assignatures que en el primer i el segon curs del Grau es dediquen a l'estudi del Dret Constitucional espanyol i, en conseqüència, tindran una idea raonablement acabada de què siga el dret de participació política, com s'hagen configurades les institucions parlamentàries a Espanya, i qual és el sistema espanyol de fonts del Dret

COMPETÈNCIES / RESULTATS D' APRENENTATGE

1303 - Grau en Dret

Capacitat d'anàlisi dels problemes jurídics i de síntesi en el seu plantejament i resolució.

Capacitat per adquirir una consciència crítica en l'anàlisi de l'ordenament jurídic i de desenvolupar la dialèctica jurídica.

Capacitat per al maneig de fonts jurídiques (legals, jurisprudencials i doctrinals).

Capacitat per comunicar-se correctament de forma oral i escrita en l'àmbit jurídic.

Capacitat per conèixer el contingut i l'aplicació de cadascuna de les branques de l'ordenament jurídic.

Capacitat per conèixer el marc normatiu constitucional, les institucions polítiques de l'estat i el seu funcionament.

Capacitat per llegir i interpretar textos jurídics.

Capacitat per utilitzar els principis i els valors constitucionals, el respecte dels drets humans, posant una atenció especial en la igualtat entre homes i dones, la sostenibilitat i la cultura de la pau, com a eines de treball en la interpretació de l'ordenament jurídic.

DESCRIPCIÓ DE CONTINGUTS

1. PART GENERAL. NOCIONS BÁSIQUES DE DRET ELECTORAL
Tema 1. La representació política

1.- La idea de la representació política: representació, democràcia, participació i eleccions.
2.- La funció de les eleccions: a) Produir representació; b) Produir govern; c) Produir legitimitat; d) El contrasentit de les eleccions no competitives.
3.- Mandat representatiu i Estat de Partits: els partits polítics i el seu paper en el procés electoral.
4.- Està en crisi de la democràcia representativa?: a) L'alternativa de la democràcia directa; b) Les possibilitats de les noves tecnologies.
5.- La noció de sistema electoral i els seus elements

2. Tema 2. El sufragi i el vot

1.- Les nocions de sufragi actiu i passiu.
2.- Del sufragi com a funció pública al sufragi com a dret fonamental.
3.- Sufragi restringit i sufragi universal: la capacitat com a requisit per a l'exercici del sufragi.
4.- El cens electoral: a) Naturalesa i funcions; b) Sistemes d'elaboració.
5.- Elegibilitat, inelegibilitats i incompatibilitats.
6.- La condició de candidat: a) L'adquisició de la condició de candidat; b) Les facultats dels candidats.
7.- El vot: a) Concepte; b) L'evolució del vot: del vot públic al vot secret; c) El valor del vot: vot plural, múltiple i reforçat; d) La forma del vot i la seua incidència.

3. Tema 3. La organización del sufragio y las campañas

1.- Les unitats electorals: el concepte de circumscripció electoral: a) Els mètodes d'organització: circumscripcions nacionals úniques, plurinominales i uninominales, b) L'opció per una geografia electoral i les seues conseqüències: el gerrymandering, c) La noció de magnitud, i les seues repercussions.
2.- L'organització del procés electoral i les seues fases: a) La campanya electoral: concepte i evolució històrica de les campanyes electorals, b) El finançament de les campanyes: públic vs. Privat, c) El debat entorn de la influència de les campanyes electorals

4. Tema 4. Les fórmules electorals

1.- Concepte de fórmula electoral.
2.- La impossible neutralitat política de les fórmules electorals: la disjuntiva representativitat vs. governabilitat.
3.- Les fórmules electorals majoritàries: a) Uninominal a una volta; b) Uninominal a dos voltes; c) Vot únic no transferible o SNTV; d) Vot limitat.
4.- Les fórmules proporcionals: a) Resta major; b) El mètode d'Hondt; c) El Vot únic transferible; d) Les clàusules de barrera i els seus efectes.
5.- Les fórmules mixtes

5. Tema 5. Alguns sistemes electorals i les seves conseqüències polítiques

1.- Alguns sistemes electorals ressenyables: a) Els sistemes majoritaris britànic i nord-americà; b) El sistema de ballotage francés; c) El sistema de proporcionalitat personalitzada alemany; d) L'antic sistema proporcional italià i les seues transformacions; e) El SNTV al Japó; f) Diversos exemples de sistema mixt: Hongria i la Federació Russa.
2.- L'evolució dels sistemes electorals a Espanya

6. PART ESPECIAL. LES SISTEMES ELECTORALS ESPANYOLS
Tema 6. El derecho fundamental a la participación política

1.- La participació política com a dret fonamental: A) El titular del dret: el sufragi actiu i el sufragi passiu; B) La reserva de llei i l'exigible rang orgànic; C) La doctrina del Tribunal Constitucional respecte a l'article 23 CE.
2.- Les fonts del Dret electoral espanyol i la distribució de competències en la matèria.
3.- Sufragi actiu i sufragi passiu: requisits de capacitat.
4.- L'ordenació del cens electoral: A) L'Oficina del Cens Electoral; B) La participació electoral dels residents absents i dels residents en l'estranger.
5.- La presentació de les candidatures: A) La facultat de presentació i els seus titulars; B) La Llei d'Igualtat i les seues conseqüències; C) La proclamació i els recursos contra ella; D) La publicació de les candidatures.

6.- L'emissió del vot: A) El vot per correu; B) El vot dels residents absents; C) El vot personal.
7.- La qualificació de vot: validesa i nul·litat.

7. Tema 7. Les campanyes electorals i l'administració electoral

1.- Les campanyes electorals: A) Precampanya, campanya i campanyes institucionals; B) La intervenció dels partits polítics en la campanya; C) La propaganda electoral; D) L'ús electoral dels mitjans de comunicació; E) El règim de les enquestes electorals.
2.- El finançament de les campanyes electorals.
3.- L'organització de l'administració electoral espanyola: juntes i taules.
4.- La judicialització dels processos electorals: A) Els recursos administratius electorals; B) El contenciós electoral; C) L'empara electoral. D) Els delictes electorals.

8. Tema 8. La elecció del Congrés i del Senat

1.- El precedent del RDL de Normes Electorals de 1977.
2.- El sistema electoral del Congrés: A) L'art. 68 de la Constitució i el seu desenrotllament per mitjà de la LOREG; B) El règim de circumscripcions; C) El tipus de vot i el sistema de llistes; D) La fórmula electoral; E) El funcionament del sistema: la rellevància dels elements majoritaris.
3.- El sistema electoral del Senat: A) L'art. 69 de la Constitució i el seu desenrotllament per mitjà de la LOREG; B) L'elecció dels cridats senadors provincials; C) L'elecció de la part autonòmica del Senat; D) El Senat com a suposada cambra de representació territorial.

9. Tema 9. Les eleccions locals

1.- Les eleccions locals: a) El dret de sufragi en l'àmbit local: l'art. 13 de la Constitució i el Tractat de Maastricht; b) El debat entorn de l'extensió del dret al sufragi als estrangers residents.
2.- Els mètodes d'elecció: ordinari, majoritari i el Consell obert.
3.- L'elecció i censura dels alcaldes.
4.- L'elecció dels Cabildos Insulars, els Consells Insulars i les Diputacions de Règim Com

10. Tema 10. Les eleccions autonòmiques i al Parlament Europeu

1.- Els sistemes electorals de les comunitats autònomes: fonts normatives, caràcters generals i elements diferencials.
2.- L'elecció de les Corts Valencianes: a) Les regles estatutàries i la Llei Electoral Valenciana; b) Els elements definitoris del sistema electoral valencià: circumscripcions, magnitud, i barrera; c) El funcionament del sistema electoral valencià.
3.- L'elecció del Parlament Europeu: a) La inexistència d'un sistema electoral únic i el debat sobre la qüestió; b) La titularitat del sufragi; c) La caracterització del sistema electoral espanyol: la qüestió del districte nacional únic; c) El funcionament del sistema electoral al Parlament Europeu en España.

VOLUM DE TREBALL (HORES)

ACTIVITATS PRESENCIALS

Activitat	Hores
Teoria-Pràctiques	45,00
Total hores	**45,00**

ACTIVITATS NO PRESENCIALS

Activitat	Hores
Assistència a altres activitats	0,00
Elaboració de treballs individuals o en grup	0,00
Estudi i treball autònom	66,00
Preparació de classes	0,00
Preparació d'activitats d'avaluació	0,00
Resolució de casos pràctics	0,00
Total hores	**66,00**

METODOLOGIA DOCENT

Les classes teòriques i les activitats aplicades previstes en esta assignatura s'impartiran al llarg de les quinze setmanes del primer quadrimestre del curs en els dies i aula determinats per la Facultat de Dret. En cas d'haver-se de suspendre alguna classe per causes justificades, es procurarà comunicar la dita circumstància amb tota l'anticipació que siga possible, i es proveirà per a la seua recuperació abans de que finalitze el curs.

Les **classes teòriques** consistiran en una presentació oral per part del professor responsable dels aspectes més rellevants de cada lliçó del temari. Les classes se centraran no sols en l'anàlisi dels textos constitucionals pertinents, sinó també en el dels seus antecedents històrics, el seu context polític, i les seues perspectives de futur. A fi de beneficiar-se plenament de les classes programades, s'espera que els estudiants lligen els materials assignats, dels que l'exposició oral del professor és complement, immediatament abans d'assistir a la classe. La seua participació activa en les classes, fent preguntes, demandant un major aclariment de les qüestions més complexes, o proposant explicacions complementàries sobre els aspectes d'interés especial del temari, seran especialment benvingudes. Inclús no sent obligatòria l'assistència a les classes teòriques, s'espera que els estudiants assistisquen a les mateixes regularment, ja que això serà determinant de la seua adequada preparació per al procés avaluador. Sense perjuí de l'anterior, i atés que el reduït nombre d'hores lectives previst en el pla d'estudis fa impossible brindar en l'aula un plantejament acabat i complet de tots els aspectes rellevants dels diversos temes que integren el programa, la mera assistència a classe -ni tan sols quan esta es produïsca amb la millor de les disposicions- de cap manera pot considerar-se prou per a la preparació adequada de l'assignatura. És per això que l'estudi autònom per part de l'alumne dels manuals proposats, la consulta dels textos legals que se citen i –a mes a mes- un adequat ús de les hores de tutoria per a aclarir dubtes o sol·licitar majors detalls constituïxen elements d'ajuda insubstituïbles en la preparació del program

En el cas de les **activitats aplicades** la classe consistirà en una discussió dels materials prèviament presentats als estudiants, sobre els quals estos hauran hagut d'elaborar les seues pròpies conclusions, i en la posterior entrega d'estes. A este efecte, durant la setmana anterior a la seua realització el professor de l'assignatura remetrà els alumnes retalls de premsa, documents, o textos normatius relatius a la vida política i institucional dels Estats que es vagen a estudiar, a fi que en el dia assenyalat per a això, per escrit, i en un espai no d'entre cinc i deu folis en cada cas, els estudiants exposen la seua opinió respecte d'això o responguen a les preguntes formulades pel professor amb arguments acabats i ben estructurats i exposant els seus punts de vista de manera coherent i ben fonamentada, acreditant amb això el seu coneixement de les matèries del temari i el seu domini de les fonts doctrinals i normatives utilitzades. En cada cas, la qüestió que es plantege girarà entorn de temes ja vistos del programa, i seran subsegüentment avaluades.

Les **activitats complementàries** tenen com a objecte aportar punts de vista diferents a l'estudi d'alguns dels temes abordats durant el curs, per mitjà de l'ús de distints mètodes d'aproximació als mateixos. En el present curs s'alternaran conferències de professors visitants i projeccions cinematogràfiques, seguides del debat oportú en ambdós casos, que es duran a terme els dies i en els llocs que per a cada una d'elles es concreten.

Finalment, i a l'efecte de complementar l'anàlisi global i sistemàtic dels continguts de l'assignatura amb anàlisi més específics i puntuals d'aspectes rellevants del programa, el professor responsable posarà a disposició dels estudiants per a una sèrie de **lectures complementàries**. Estes es facilitaran a través de l'Aula Virtual, en setmanes alternes.

Aquells estudiants que precisen acollir-se al que disposa el Reglament sobre l'atenció acadèmica als i les **estudiants amb discapacitat**, aprovat per Acord del Consell de Govern de la Universitat de València núm. 127/2010 podran fer-se'l comptar així al professor de l'assignatura, bé de manera personal o per intermediació de la Unitat per a la Integració de Persones amb Discapacitat de la Universitat de València a l'efecte d'adoptar les mesures oportunes per al seu ple accés al sistema d'ensenyança

Persones amb Discapacitat de la Universitat de València a l'efecte d'adoptar les mesures oportunes per al seu ple accés al sistema d'ensenyança;a

AVALUACIÓ

Pel que es referix a la fase d'avaluació, d'acord amb la normativa sobre el formulari de verificació de la Graduació de Dret i als acords adoptats per la Comissió Acadèmica del Títol, la qualificació final de cada estudiant serà obtinguda a partir de la realització d'una prova final, escrita, que suposarà el 70% de la qualificació, i d'una sèrie de proves d'avaluació contínua, que suposaran conjuntament l'altre 30% de la qualificació final.

En la referida prova escrita s'alternaran preguntes que l'alumne haurà de respondre de manera breu, precisa i rigorosa, i temes de desenrotllament que l'alumne haurà d'abordar plantejant arguments acabats i ben estructurats basats en un ampli coneixement global de la matèria. Unes i altres qüestions versaran sempre entorn de temes clarament inclosos en el programa de l'assignatura i la importància del qual s'haja fet de notar al llarg del curs. La data de la prova serà determinada pel Deganat de la Facultat i anunciada convenientment. La seua avaluació serà realitzada amb rigor i equitat, i en ella s'apreciarà de manera especial que l'alumne siga capaç d'exposar els seus conceptes amb una adequada ortografia i un llenguatge clar i rigorós, fugint de vaguetats, redundàncies i evasives. La qualificació atorgada seran aplicables quantes normes regulen la revisió de les qualificacions en la Universitat de València.

L'alumne podrà optar per realitzar esta prova de forma oral, i en este cas el professor li formularà tres preguntes triades a l'atzar, li brindarà uns minuts de reflexió a l'efecte de que puga estructurar convenientment les seues respostes, i procedirà a escoltar estes. L'examen oral serà gravat.

Les proves d'avaluació contínua seran que en el seu moment s'indiquen en l'apartat d'activitats aplicades i activitats complementàries. Les primeres hauran de ser entregades en el moment de la seua realització (açò és: ni abans ni després de la sessió corresponent, i només prèvia assistència a la mateixa) , per escrit (mai per correu electrònic) , i seran conjuntament avaluades amb un màxim de 2.00 punts en funció del grau d'implicació i esforç de l'alumne en el procés d'ensenyança-aprenentatge i de les habilitats i actituds mostrades durant el desenrotllament de les dites activitats. Les segones, seran avaluades amb un màxim de 1.00 punts en funció així mateix del grau d'implicació de l'alumne en el procés d'ensenyança-aprenentatge i de les habilitats i actituds mostrades durant el desenrotllament de les dites activitats

La qualificació final resultarà de la suma de les qualificacions dalt referides, sempre que la qualificació de la prova escrita siga del menys 3.00 (sobre 7.00 punts). En cas de dubte, es tindrà en compte en la mesura que siga possible l'activa participació de l'alumne en classe.

En el cas que la qualificació global de l'assignatura siga de suspens en la primera convocatòria, per a la segona l'alumne podrà triar entre (a) mantindre la qualificació del seu examen escrit i presentar novament les proves d'avaluació contínua, (b) mantindre la qualificació d'estes i realitzar novament l'examen escrit i (c) repetir les unes i l'altre. En cap concepte es guardaran qualificacions més enllà de la finalització de l'any acadèmic.

Ha d'assenyalar-se, finalment, que s'espera dels alumnes -tant en el desenrotllament de les classes com en el moment d'efectuar els seus exàmens i la resta de proves escrites- un comportament honorable i íntegre, propi d'universitaris. El contrari es traduirà en l'exigència de les oportunes responsabilitats.

íntegre, propi d'universitaris. El contrari es traduirà en l'exigència de les oportunes responsabilitats.

BIBLIOGRAFIA

- Las obras básicas de estudio para la preparación de la primera parte de la asignatura (Temas 1 a 5) son, indistintamente, Sistemas electorales y gobierno representativo, de Josep M. Vallès y Agustí Bosch (Ariel, Barcelona, 1997) y Sistemas electorales. Un estudio comparado, de Manuel Martínez Sospedra, Joaquín J. Marco Marco y Ainhoa Uribe Otalora (Tirant lo Blanch, Valencia, 2007). En ambos casos, pero sobre todo en el primero de ellos, con las precauciones que se derivan de la relativa antigüedad de la obra. De la primera obra existe una versión en catalán titulada Guia del sistema electoral, UAB, Bellaterra, 2004 (en línea en https://sistemaelectoral.files.wordpress.com/2013/07/agustc3ad-bosch_guia-del-sistema-electoral.pdf) Con la misma precaución que se acaba de referir, para la preparación de la segunda parte de la asignatura pueden ser utilizadas las obras El sistema electoral, de Montserrat Baras y Joan Botella (Tecnos, Madrid, 1996), Derecho Electoral Español. Normas y procedimientos, de Juan Carlos González Hernández (Tecnos, Madrid, 1997), El régimen electoral de España, de Enrique Arnaldo Alcubilla (CEPC, Madrid, 1999), Elementos de Derecho Electoral, de María Vicenta García Soriano (Tirant lo Blanch, 2005), y Estado democrático y elecciones libres. Cuestiones fundamentales de Derecho electoral, de Fabio Pascua Mateo, ed. (Thomson-Reuters, 2010), libros todos que siguiendo una metodología didáctica no muy distinta de la propuesta en este programa.

- Para la primera parte de la asignatura puede ser de utilidad consultar: Colomer, Josep M. (ed.): Handbook of Electoral System Choice, Palgrave-Macmillan, Nueva York-Londres, 2004. Colomer, Josep M.: Cómo votamos: los sistemas electorales del mundo, Gedisa, 2004. Corona Nakamura, Luis Antonio y Adrián Miranda Camarena: Derecho electoral comparado, Marcial Pons, Madrid, 2012. Farrell, David M.: Electoral systems: a comparative introduction, Palgrave, 2001 Gallagher, Michael y Mitchell, P. (eds.): The Politics of Electoral Systems, Oxford University Press, 2005. Sáenz Royo, Eva y Carlos Garrido López (coords.): La funcionalidad del referéndum en la democracia representativa, Tirant lo Blanch, Valencia, 2018. Katz, Richard S.: A Theory of Parties and Electoral systems, Johns Hopkins University, 1980. Lijphart, Arend: Sistemas electorales y sistemas de partidos: un estudio de veintisiete democracias (1945-1990), Centro de Estudios Constitucionales, 1995. Nohlen, Dieter y otros: Tratado de derecho electoral comparado de América Latina, Fondo de Cultura Económica, México, 1998. Nohlen, Dieter: Sistemas electorales del mundo, Centro de Estudios Constitucionales, Madrid, 1981. Nohlen, Dieter: Sistemas electorales y partidos políticos, Fondo de Cultura Económica, México, 1998.

- Otras monografías relevantes sobre aspectos puntuales de esta parte del temario son: Aranda Álvarez, Elviro: Cuota de mujeres y régimen electoral, Dykinson, Madrid, 2001. Gavara de Cara,

Juan Carlos: El Derecho electoral de las comunidades autónomas: revisión y mejora, Centro de Estudios Políticos y Constitucionales, Madrid, 2009. Montabes, Juan (ed.): El sistema electoral a debate. Veinte años de rendimientos del sistema electoral español (1977-1997), Centro de Investigaciones Sociológicas/Parlamento de Andalucîa, 1998. Oliver Araujo, Joan: Los sistema electorales autonómicos, Institut dEstudis Autonòmics, Barcelona, 2011. Presno Linera, Miguel Ángel: El derecho de voto, Tecnos, Madrid, 2003. Soler Sánchez, Margarita: Campañas electorales y democracia en España, Col.lecció Estudis jurídics, Castellón, 2001.